

DAGENS SITUASJON

Norsk landbrukssamvirke gir følgende beskrivelse av sysselsettingen i jordbruket og jordbrukssamvirke: Ca 60.000 bønder driver gårdsbruk. De fleste er eiere i en eller flere av landbrukssamvirkets bedrifter. Råvarer fra disse gårdsbrukene danner grunnlag for en betydelig sysselsetting i omsetning, foredling og salg av varer og tjenester. Jordbruksbasert industri har 36.000 arbeidsplasser. Samlet står jordbruket og tilhørende industrivirksomhet for ca. 98.000 arbeidsplasser, eller vel 5,0 % av den totale sysselsettingen her i landet.

Arbeidsplasser i jordbruket antall arbeidsplasser i jordbruket og jordbrukssamvirket og jordbrukssamvirket	
Bønder	60.000
Landbrukssamvirkets industri	18.200
Øvrig jordbruksbasert næringsmiddelindustri	17.800
Andre	2.000
Sum	98.000

Jordbruket produserer på kaloribasis om lag 50 prosent av den maten vi trenger. I vårt land er det dårlige naturgitte forhold og dyr arbeidskraft, og vi kan ikke produsere jordbruksprodukter til de lave prisene som er på verdensmarkedet. Med fri import av jordbruksprodukter ville den norske jordbruksproduksjonen ha blitt svært liten. Men den omfattende reguleringen innenfor det skjermede markedet gjør at produksjonen blir enda dyrere enn det som er nødvendig, og påfører konsumentene og skattebetalerne store kostnader. Det jordbrukspolitiske systemet er et komplisert og byråkratisk system med et mylder av virkemidler og markedsordninger som bare et fåtall personer har oversikt over. Bøndene har 50-60 prosent av årsinntekten til industriarbeiderne. Selv om det har vært et uttalt mål å øke bøndenes inntekt, og selv om støtteordninger, regler og overføringer har økt i omfang, har en ikke kommet nærmere industriarbeiderlønnen. For de mest kreative bøndene, som ønsker å være selvstendig næringsdrivende i vanlig forstand, er det ingen overdrivelse å hevde at reguleringene har vært en ulykke. Prisene til forbruker på norske matvarer er de høyeste i verden, ca 25 prosent over prisen på svensk mat. I tillegg betaler norske skattebetalere omkring 40 prosent av hva det koster å produsere mat i vårt land i form av mer skatt. Forutsetter vi at all mat vi trenger kan importeres til verdensmarkedspriser, kan de totale subsidiene beregnes til omkring 19 milliarder. 11 milliarder er støtte over statsbudsjettet til jordbruket, og de resterende 8 milliardene får jordbruket ved at de innenlandske produsentprisene på jordbruksprodukter er

høyere enn verdensmarkedsprisene. Sammenligner vi dette med jordbruksproduksjonens bruttoproduksjonsverdi, utgjør de totale subsidiene på 19 milliarder omkring 70 prosent av jordbrukets totale produksjonsverdi. Det kan med en viss rett hevdes at bøndene er blitt en form for ”statsansatte”. Statsstøtten på 11 milliarder er mer enn bøndenes samlede årlige vederlag til arbeid og egenkapital på 9 milliarder.

Offentlig reguleringer har begrenset bøndenes eiendomsrett. Bøndene er blitt avhengige av støtte og hjelp fra staten. De er i noen grad blitt klienter og ikke selvstendig næringsdrivende i vanlig forstand. Bøndene reguleres og kontrolleres av offentlige tjenestefolk. Gjennom konsesjons- og prisregulering er verdien på gårdsbrukene redusert. Kjøpere må ha konsesjon og er personlig tvunget til å bo på bruket i minst fem år etter eiendomsoverdragelsen. Bruk som ikke har produsert melk på flere år, har mistet retten til å selge melk. Melkekvotene er blitt omsettbare mellom gårdsbrukene og er adskilt fra eiendomsretten til gården. 60 prosent av kvotene er fritt omsettbare, med priser som er bestemt av markedet for melkekvoter. Fra 2007 er kun 50 prosent av kvotene fritt omsettbare. Bøndene, som kjøper melkekvoter i markedet, innkalkulerer alle former for støtte i kvoteprisene. Det betyr at de som skal fortsette å produsere melk betaler for all støtte til melkeproduksjonen, dette gjennom priser på melkekvotene. De som eier melkekvotene, men slutter å produsere, og isteden selger kvotene får dermed en ”fallskjerm”.

Den aller viktigste konsekvens av reguleringene av produksjonen fra jord til bord er at ressursinnsatsen ved å produsere mat i vårt land blir større. Husdyrproduksjonene er flyttet til områder i landet hvor det er dyrt å produsere. Det benyttes mer arbeidskraft og kapital enn det som er nødvendig for å opprettholde jordbruksproduksjonen i landet. Stordriftsfordelene blir ikke utnyttet. Transportkostnadene og forurensing fra jordbruket øker. Kulturlandskapet blir mindre verdifullt enn det kunne ha vært med mindre regulering og mer allsidig jordbruksproduksjon i landets beste jordbruksområder. Jordbrukspolitikken øker kostnadene i hele verdikjeden. Monopoler i samvirkebedriftene har svekket konkurransen både i foredlingsleddet og i omsetningsleddet for matvarer.